

uppgäfla flera läsare för dessa och dylika arbeten.

Vi borde väl äfven säga något om mamsell Bremer's sätt att skrifva. Hon skrifer i bref till en syster, och läsaren måste hålla till godo med dagliga rapporter angående hennes kropps och själs tillstånd och stämningar. Många obetydliga personligheter och mycket sällskaps-
 10 pjåsk uttråkar ofta henne, alltid läsaren. Det blir enformigt att fara och komma från familj till familj. Men man lærer derunder att känna mycket af Amerikas natur och sociala lif. Och framförallt, man lærer känna, ett huru lefvande intresse för mensklighetens intellektuella och
 10 sedliga förädling lefver i de bildade Amerikanska »hemmen,» och till hvilket stort antal af hem denna bildning der sträcker sig. Totalintrycket af hennes resebeskrifning är derföre lika nytt som upplyftande. I ett märkeligt bref till teologen Martensen, hvarmed hon slutar, sammanfattar hon sjelf detta intryck i orden:

»Detta folk gjorde allvar af att grundlägga Guds rike på jorden;» och ingen har för sanningen af denna slutsats lemnat en mera öfvertygande bevisning än mamsell Bremer i Hemmen i Nya Verlden.

Det vore orätt, att, då vi glädja oss öfver denna skrift och det intryck,
 20 den gifver, icke uttrycka vår högaktning för det ädla och fördomsfria sinne, och för den tankens styrka och öfvertygelsens allvar hos författarinnan, hvarom den alltigenom bär vittne. Sällsynta hos män, äro hennes frimodiga åsichter af lifvets högsta angelägenheter öfverraskande hos ett fruntimmer, och hvad hon öfver dem yttrar, är väckande och fullt af intresse, äfven om, såsom det vill synas, hennes egen öfvertygelse icke ännu är till alla delar stadgad, och hennes filosofiska system icke afslutadt.

J. V. S.

30

8. HURU SKOLUNDERVISNINGEN QVÄFVER LÄSLUSTEN.

Litteraturblad n:o 2, februari 1855

Under den tid, jag var verksam som skollärare, vaknade hos mig öfvertygelsen, att undervisningsmetoden i landets skolor, offentliga och
 40 enskilda, ingalunda är, sådan den borde vara, och denna öfvertygelse har sedan dess med ökad erfarenhet, på hvad sätt äfven den tidigaste barnaundervisningen vanligen bedrifves, endast befästats. Jag tviflar väl icke, att några skolor och enskilda undervisare kunna göra undantag från regeln. Det är mig också bekant, att vid Lyceum i Helsingfors, isynnerhet sedan der en förberedande klass tillkommit, berömligt sträfvande finnes, att *lära lärjungarne läsa*. Äfven är den första undervisningen i småbarnskolor och der, man tillegnat sig dessas metod, berömligen lämpad att gifva barnen förmåga till och någon håg för läsning. Råder samma sträfvande någon annorstädes, är det glädjande, och här uttalade anmärkningar tjena då att rättfärdiga
 50 detsamma. Men säkert torde vara, att de finna en motsatt tillämpning på förfarandet vid barnaundervisningen öfverhufvud.

All läsundervisnings ändamål är, att bibringa lärjungen förmåga till läsning på egen hand, i högre undervisningsstadier förmåga, att bilda sig en egen, på erfarenhet och eftertanke stödd öfvertygelse i det, som utgör föremålet för menskligt vetande. Det är onödigt tillägga, att undervisningen bör meddela nödiga kunskaper och håg för läsning. Ty håg och kunskaper äro gagnlösa, om förmåga felas, att tillfredsställa

den förra och använda de senare; hvaremot förmågan medförer hågen och förutsätter ett större eller mindre kunskapsmått, under hvars inhemtande densamma bibringas. Man kan t. ex. icke med en författare i Finlands Allmänna Tidning mena: att barnen i folkskolan böra läras att läsa och skrifva, men att meddelandet af några kunskaper utöfver religionsläran icke tillhör folkskolan. Ty äfven om meningen vore, att folket i all sin tid icke skall läsa och skrifva annat än religionslära, så blir denna läsning jemförelsevis oduglig i den mon, densamma saknar understöd af läsning och kunskap i andra ämnen.

Men det är just detta, bibringandet af förmåga att läsa, som vid skolundervisningen föga kommer i fråga. 10

Barnet lemnas i stad och delvis på landet vanligen i en lärarinnas hand, för att lära läsa. Lärarinnor äro alla, som i sin barndom lärt sig abcbok och katekes och förkofrat denna kunskap med läsning i evangeliibok, psalmbok och postilla, kanske också någon gång i en tidning. Här sker en vacker början i den vanliga ordningen med bokstäfver och stafvering. Lärda lärarinnor känna stundom äfven, huru man skall ställa en monitör framför en tabell och 3 å 4 nybörjare der bredvid, och så börja barnen med att lära sig känna stafvelser såsom sjelfständiga ljudtecken. Båda vägarne äro lika goda, om de följas konsekvent och till slutet, d. v. s. så att barnet kan, utan att stapla och omsäga, fermt, bestämdt och tydligt uttala förekommande ord. Men jemförelsevis få lära detta. Ty äfven om barnet kommit till berömlig färdighet att uppläsa det enskilda ordet, börjar nu förstörelsearbetet. 20

Nu börjar nemligen utanläsandet. Abc-boken, katekesen och, der det går lärdt till, Tyska eller Franska glosor och Geografi läses i utanlexor och förhöres. Barnet läser med svårighet sin utanlexa innantill, men med trägen öfning går det fermt utantill, dock mer eller mindre oordentligt efter lärarinnans art. Få föräldrar bland dem, som något vårdat om sina barns läsning, torde sakna erfarenhet af, huru svårt barnet till en början har att läsa dessa utanlexor. I skolan sker förhöret, d. ä. lexan ramlas upp, och lärarinnan behöfver blott här och der hjälpa till; dermed har detta lärarekall sin ända. Men i hemmet sker öfverläsningen, och den ger fäder och mödrar lika mycket arbete, som den ger barnen. Den anmärkningen ligger väl nära, att ordningen kunde vara omvänd, att barnen borde lära sig något i skolan och föräldrarne borde få glädjen förhöra dem och erfara, att de något lärt. Men, som sagdt, förhåller det sig icke så; föräldrarne hafva läraremödan, den s. k. lärarinnan ser till, att de sköta befattningen ordentligt. 30

Frukten af arbetet är den, att den lilla förmåga i innanläsning, hvartill barnen förut kommit, under utanläsningen går förlorad, utan att någonsin kunna åter upphjelpas. Den, som icke kan läsa i bok, kan naturligtvis icke heller förstå något af dess innehåll. Den tanklösa utanläsningen dödar äfven all håg för begripande. Af hufvudstyckena i abcbok och katekes förstår barnet föga eller intet. Också blir härom aldrig fråga i skolan. I geografi pladdras likaså endast namnen utantill ur bok. Kartan, som borde vara hufvudsak, är en bisak, och om den vet barnet blott, att den är en ritning, der det färglagda betyder fast mark och det blanka pappret vatten. När all denna goda grund är väl lagd, är det slut med lärjungens förmåga att läsa för all framtid, och läslusten är sålunda äfven lyckligen dödad. 40

Huru hade då undervisningen bort ske? I vår tanke bör barnet åtminstone ett år framåt från den tid, det säges kunna läsa innantill, fortsätta innanläsningen. Det bör få läsa *högt* små berättelser till en början, diktade eller historiska, sedan någon sammanhängande histo-

risk skildring, korta beskrifningar på naturprodukter, dem barnet är i tillfälle att se i verkligheten eller i bild, en enkel förklaring, öfver de vanligaste naturfenomen o. s. v. Två omständigheter äro härvid hufvudsak: att barnet tillhålls till korrekt innanläsning och tydlig och riktig deklamation, samt att det genom frågor ledes att göra reda för det lästa, icke blott i allmänhet och flygtigt utan för hvarje ord. Ty att läsa i bok, är att läsa och förstå väl.

10 Vi hafva ofvan underlåtit nämna ett läroämne, hvilket vanligen tillhör de första, nemligen Biblisk Historie, emedan detta är det enda, som barnet kan läsa med förstånd. Sällan händer dock, att ens läsning häri sker i skolan. Såsom allt det öfriga läres den i s. k. hemlexor, och exempel finnas, att äfven den tjenar till föremål för utanlexor.

Om man likväl träffar på barn, som ordentligt läsa i bok, d. ä. läsa och förstå, så hafva de för denna skicklighet att tacka mödrarne och hemmet, der de få läsa och redogöra för berättelse-böcker, föga skolan och lärarinnorna.

20 Hvems skulden är till den dåliga läsningen i skolan, är icke alltid lätt att afgöra. Föräldrarne äro ofta nog blott ifriga, att barnen skola hinna med mycket, d. ä. med många skilda saker. Lärarinnorna se sig tvungna att täfla med hvarandra uti att lära Tyska och Franska, Geografi, Aritmetik, och dessa namn hafva alla ett ljud i de okunnigas öron.

30 Dessutom finner man, att vid en läsning, sådan vi yrkat den, hvarje enskild lärjunge tager lärarinnans nästan hela tid i anspråk. Med förhören är det annat; då kan den ena efter den andra förhöras och släppas. Det är allt mycket sannt; och saken kan ej hjälpas annorlunda, än om en lärarinna icke antager andra lärjungar, än sådane, som kunna fördelas på det ena eller andra af tvenne läslag; ty flera kan en lärarinna icke väl sköta. Skriföfning är en lika nödvändig sak som läsningen, för att lära rätt läsa och förstå. Med den kan omvexlas. Och äfven de barn, som ännu icke läsa rent innantill, höra gerna något sig föreläsa och vänjas lätt att redogöra för det lästa, så att vid läseöfningar med lättfattligare innehåll båda lexlagen kunna nyttigt sysselsättas.

40 Man behöfver härunder icke heller förvisa de lärda, vetenskapliga studierna. Geografi kan läras genom att lärarinnan demonstrerar på kartan, senare genom läsning högt med kartan för ögonen; aritmetik kan läras genom s. k. hufvudräkning; till och med den kära hemlexan behöfver icke försummas, om den utgör en repetition af, hvad barnet förut läsit och lärt i skolan. Att första religionsundervisningen sker bäst muntligen både i hemmet och i skolan, torde ingen särskild bevisning erfordra.

50 Mången har den förvända åsigt, att genom en tanklös utanläsning minnet bäst uppöfvas. Den minsta uppmärksamhet borde dock lära annat. Katekesen, som genom omläsning otaliga gånger inpreglas, kunna få menniskor vid 25 års ålder utantill. Enligt gammal ordning kan hvarje gosse vid inträdet i Högre Elementarskolorna sin katekes. Den läses ytterligare hela skolan igenom under sex à sju års tid; och på skolans fjerde klass har man vanligen hunnit så långt, att ingen af lärjungarne kan boken utantill. Latinska grammatiken, ett annat lysande exempel, läres och läses tie à tolf år igenom. Men ingen, som icke såsom lärare kommer att ytterligare använda den, kan tie år efter slutad läsning annat än löstryckta glosor derur. Hvad deremot barnet ser och lärer känna vid namn, en saga, det hör, en berättelse, det läser och förstår, fäster sig på en gång i dess minne, ofta så att namnet, saken och tillfället med alla dess omständigheter kvarstår klart för minne och

inbillning till dödedag.

Må man icke anse den första undervisningen för en ringa eller likgiltig sak. Ett barn, som icke lärt sig väl läsa och förstå sitt modersmål, lär sig ingenting annat dugligt eller ens försvarligt. Allt, som på denna dåliga förkunskap bygges, blir osäkert och utan bestånd; oförstådt eller skeft uppfattadt länder det intellektuelt och moraliskt mera till skada än till gagn.

Och huru fortgår väl undervisningen, sedan ett barn genom utanlexor kommit så långt, att det inträder i någon publik skola eller af en privatlärare handledes i motsvarande kunskapsstycken? Genom nya utanlexor. En dugligare lärare kan väl leda lärjungen att verkligen förstå Geometris grunder. Men oftast stadna äfven dessa vid utanlexan. Geografin likaså. Till och med Aritmetikens förklaringar och regler läsas utantill, och på andra sidan läres oberoende af dem räknesättet; så att ett stort antal lärjungar aldrig lärt sig skilja siffrornas af ordningen beroende betydelse af enheter, tiotal o. s. v. Och Latinska grammatiken blir nu hufvudföremålet för utanläsningen. Här och der begagnas Öfningsexempel för etymologins inlärande. Men äfven dessa, ämnade att utgöra ett underlag för muntliga öfningar i skolan, läsas vanligast såsom hemlexa och ren utanlexa. Summan af lärarens tillgörande blir förhörandet och åter förhörandet. 10 20

Man skulle dock tro, att lärarens kall är, att *undervisa* lärjungarne. Men så är icke förhållandet i praktiken. Lärjungen lär sig i skolan ganska litet, stundom intet. Det lilla inhemtar han då ur lärarens tillfälliga förklaringar vid förhöret. Men hvad han der icke får lära, är att läsa i bok: sättet att läsa öfver sin lexa lär sig der icke, och lika litet vinner han der förmåga att förstå, hvad han läser. Denna egentliga undervisning får han i lyckligaste fall i hemmet, eljest af kamraterna, som traditionellt hafva sitt sätt att läsa öfver, men också sitt sätt att förstå det lästa, hvilket oftast är intet förstånd alls. Den vanliga läraren har blott att »ge lexan,» och förhöra den. Äfven lexgifvandet sker vanligen så, att en eller två piltar blifva kloka derpå, och af dem få de öfriga nödig upplysning. Dugligare lärare gifva ihärdigt förklaringar vid förhöret, men de klaga öfver, att det hundrade gånger sagda, ännu får hundrade gånger omsägas, utan att likväl alla lärjungar hafva reda på saken. Och likväl är detta helt naturligt; ty hvarföre skulle lärjungen, som hela sin kurs igenom läser utanlexor utan förstånd, fatta förklaringen annorlunda, än såsom en ny utanlexa, hvilken han stundom minnes, stundom också icke. 30 40

Hvad vi härvid klandra, och hvad vi fordra i det klandrades ställe, framgår ur det sagda. Vi sakna i skolan undervisning; och undervisning består icke i förklaring öfver det lästa, utan i bemödandet att lära lärjungen, att sjelf läsa och förstå.

Utrymmet förbjuder här alla anföranden angående rätta lärometoden för särskilda undervisningsämnen. Sådant ligger också utom gränserna för denna artikel.

Deremot vilja vi helt kort till läsarens bedömande anföra: I skolorna läsas tre äldre språk och tre nyare fremmande språk, af hvilka lärjungen icke lär sig ens obehindradt läsa något enda, med sällsynta undantag aldrig att behandla dem i tal eller skrift. Dertill läras första grunderna i Finska språket, utan att denna lärdom bringar lärjungen att förstå ens den enklaste Finska bok. I Svenska, som är undervisningsspråk, lemnas icke den ringaste undervisning, d. ä. det utgör icke ens föremål för de vanliga utanlexorna. In summa: i skolorna lär sig ungdomen icke att förstå och hjälpligt använda något menskligt språk! 50

Man må icke tro, att vi velat göra undantag för gymnasier. Skolor, som de äro, gå de i samma dom. Har någon sett en gymnasists s. k. Svenska bref, så har han sett ett språk, som icke är Svenska.

10 Ingenting synes dock vara naturligare, än att undervisningsspråket främst bör läras. Ty huru skall lärjungen lära något ur böcker, skrifna på ett språk, som han ofullkomligt förstår, eller inhemta något af lärarens förklaringar på detta språk. Men att den, som blott ur dagligt tal har sin språkkännedom, ofullkomligt förstår språket, behöfver intet bevis. Ty skriftspråket är öfverallt något annat än folkspråket, ja äfven
10 annat än de mera bildades samtalspråk. Också afhandlas endast bland de högst bildade i samtalspråket sådana ämnen, som utgöra ett värdigt föremål för skriftsspråket – aldrig de ämnen, som utgöra föremål för undervisningen i skolorna. Men likväl menar man, att samtalspråkets hörande och enklaste begagnande skall gifva lärjungen förmåga att läsa och använda skriftspråket! Det är klart, att denna mening är falsk, och att det förfarande, som på den bygges, skall bära dålig frukt.

Ju mera osäker den tidigaste undervisningen är, desto nödvändigare är det, att den offentliga skolan främst vårdar sig om, att upphjelpa och stadga lärjungarnes läsning i bok. Och för detta ändamål är äfven
20 nödigt att språkundervisningen börjar med lärandet af undervisningsspråkets grammatik.

Detta sker i förberedande klassen i Lyceum i Helsingfors, på hvilken klass äfven läres geografi, geometri och aritmetik, men *inga hemlexor och utanlexor* läsas. Vi lemna derhän, om icke, sedan något längre pensum blifvit under lärarens ledning genomgånet, lärjungen borde få i lexan på egen hand äfven i hemlexa repetera detta pensum till förhör. Ty en klippa har man här å andra sidan att undvika, att nemligen lärjungen icke må blifva ovan vid allt arbete på egen hand.

30 Äfven sedan lärjungen vunnit förmåga att rätt läsa de läroböcker, som i skolan begagnas, bör öfverläsningen på skolan efter behof fortfara. Nya läroämnen tillkomma och i de påbörjade fortgår till svårare delar. Äfven för de lärjungar, som mindre behöfva lärarens tillsyn och undervisning vid öfverläsningen, är det ett behof, att dock få använda en del af undervisningstimmarne till öfverläsning, emedan vid mångfalden af läroämnen i våra skolor lärjungens krafter öfveranstängas, då allt skall läras genom hemlexor. Hvarje tänkande skol-
40 lärare torde häri hafva haft en sorglig erfarenhet. Det gränsar också nära till ursinnighet, då, såsom jag vet det hafva skett, lärjungarne utom all öfrig hemläsning få till hemlexa icke blott skriföfningarne utan äfven räkneexempel. Följden är naturligtvis den, att de bästa genom öfverarbete lekamligen förstöras och andligen utmattas, medan de mindre underbygda eller mindre lätt fattande drifvas till hvarjehanda bedrägeri, nyttja kamraters biträde, färdiga öfersättningar och ordböcker, och luntning, som det heter. En samvetsgrann profning skall också utvisa, att mera än hälften af lärjungarne är ur stånd att på egen hand reda sig i de flesta läroämnen.

Hvarje lärare af gamla stammen anser säkert dessa yrkanden för galenskap. Han frågar, hvartill skola då förhören tjena? Om lärarens befattning skall bestå i ett sådant slags undervisning, om han skall
50 tillse, att lärjungen kan läsa och förstå och lära sig sitt pensum, hvartill skall det då ännu tjena, att han ytterligare anställer ett förhör i detsamma? Svaret är enkelt: ju mindre förhör, som blifva nödiga, desto dugligare är undervisningen. Har läraren så noga kunnat följa med öfverläsningen, att han är säker på, att lärjungen känner, hvad han läsit – så är allt vidare förhör öfverflödigt. Men det kan isynnerhet vid ett

större antal lärjungar icke ske. Förhör då två timmar i veckan i stället för sex, en timme i st. för tre, hvarannan vecka i st. för hvarje, och låt lexan till förhöret utgöra en repetition, till hvilken lärjungen på egen hand förbereder sig. Man menar kanske, att sålunda de föreskrifna kurserna icke medhinnas? Men det är klart, att förhör icke främja deras medhinnande, utan att detta beror af lärjungarnes flit och förmåga. Men flit och förmåga äro naturligtvis större, då de främjas genom omsorgsfull ledning från lärarens sida, än då lärjungen öfverlemnas åt egen håg och egna krafter, medan lärarens enda uppdrag blir att kontrollera, huru den förre användt dem. Läsning af längre lexor till hvarje förhör medför också den fördelen, att det lästa bättre bibehålles i minnet. Ty ett pensum af ett par rader glömmes lika hastigt, som det läres. Dessutom kan t. ex. vid läsning af historie och språk lärjungen finna något sammanhang i innehållet, då han på en gång har öfversigt af något längre pensa; hvaremot vid en läsning radtals såväl känsla som eftertanke blifva utan näring.

10

Och i öfrigt – intet är för lärjungens håg mera dödande, än de ständiga förhören. Må man följa med ett barn, som lefnadsfriskt och gladt och med brinnande vetgirighet inträdt i skolan; efter förflutna fem à sex år sitter det der en börjande yngling, dolsk och håglös eller i bästa fall med nedtryckt sinne ansträngande sig att utan anmärkning få lärotimmen till ända. Intet spår af glad håg att lära och veta är numera synligt, tillochmed lusten för lekar och kroppsöfningar är försvunnen. Den, som haft en svagare kropp, har ofta genom öfveranstängning sin helsa bruten för all tid. Bleka anleten tala öfverhufvud om saknaden af frisk luft och kropps rörelse. Mycket häraf vållas af läroämnenas mängd och af de många grammatikerna och dermed följande grammatikaliska benande vid öfversättningarna isynnerhet. Något beror också af lärarena och deras förmåga att lifva lärjungarnes håg. Men mycket kommer äfven af förhörens mängd, genom hvilka icke blott all öfverläsning på skolan utestänges och lärjungens arbetstimmar ökas, utan hvilka äfven i sig sjelfva äro högst ansträngande och tröttande. Hvar och en Student vet, huru tröttande en tre timmars tentamen eller examen är. Han känner det och ger akt derpå, emedan dessa tillfällen för honom sällan återkomma. Men lärjungen i skolan eller gymnasium, som utstår ett fyra, fem à sex timmars förhör dagligen, vet icke af något annat lif. Han känner dettas tyngd icke för gången, utan den lägger sig småningom utmattande öfver hans håg och sinne. Hårtill kommer att i ett lexlåg i skolan alltid finnes ett antal sämre underbygda, mera trögt tänkande eller mera håglösa lärjungar, med hvilka läraren företrädesvis måste sysselsätta sig, förgäfves bemödande sig att under förhören ersätta den försummade undervisningen. Derunder sitta då de arbetsamare, kunnigare med bättre förmåga utrustade lärjungarne som sysslolösa åhörare, tvungna likväl att vara uppmärksamma, för att vid en tillfällig fråga veta, hvarom talas. – Men allt detta är lätt att erfara, föga glädjande att beskrifva. Ett försök att sätta öfverläsning och undervisning i stället för två tredjedelar af förhören, skall lätt öfvertyga läraren, hvilkendera metoden är att föredraga med afseende på lärjungarnes håg och kunskaper.

20

30

40

Vi tillägga, att ett sådant försök står i lärarens fria val. Ty Skolordningen föreskrifver, hvad och huru mycket, som bör läsas och kunnas, icke huru det skall läras. Men visst är, att undervisningen af läraren fordrar mera ansträngning och större insigt, än förhörandet, som kan skötas i all maklighet och under mycken tanklöshet och okunnighet.

50

Frågar man, hvad läslust är, så kan dertill svaras: det är håg för andlig förädling, håg att upplysas och upplyftas, att umgås med och lära af personer, som tänka och känna sannt och ädelt. Ty den, som läser, har sig umgänge öppnad med alla de utmärktaste personligheter, menskligheten känner, och hvad mera är, han kallas icke till vittne till deras fel och svagheter utan till deras skönaste stunder, då endast upphöjda tankar och känslor herrskade i deras bröst. Det är hela mensklighetens bättre varelse han kallas att lära känna.

10 Men till ett sådant umgänge måste menniskan uppfostras. Hon förstår hvarken att sakna och söka det eller att njuta och lära deraf, om icke hågen och förmågan dertill blifvit fostrad i hennes själ. Derföre bör äfven all undervisning gå ut på att väcka och nära denna håg och utbilda denna förmåga.

Af de förkunskaper, som genom skolundervisningen meddelas, är åtskilligt af den art, att det endast såsom rent minnesverk kan inhemtas. Men detta utgör undantag och skall utan tvifvel med vetenskapens framskridande få en betydelse äfven för förståndet. Och de flesta undervisningsämnen äro sådane, att de vid en förnuftig metod kunna lifva hågen och utveckla förmågan. Huru falsk dock metoden
20 vanligen är, må man döma äfven deraf, att tillochmed geografi och historie på skolan tillhöra de mest svårlästa läroämnen. Det är under dessa förhållanden icke att undra på, att endast hos de genom själsförmögenheter och en tillfälligt bättre underbygnad mest utmärkta lärjungar någon framstående håg visar sig för det ena eller andra läroämnet; då likväl ingen lärjunge utan en sådan håg borde lemna skolan.

Men då vi tillräkna undervisningsmetoden så mycken skuld, böra vi icke glömma, att äfven föräldrahemmet har sin andel i densamma. Sällsynta äro ännu i detta land de familjer, i hvilka läsning utgör någon
30 del af den dagliga sysselsättningen, i hvilka barnet kan af exemplet lära, att denna sysselsättning tillhör familjelifvets högtidsstunder, och der det småningom kan i deras njutning deltaga såsom föreläsande eller åhörande. Läsaren finner här nedan en skildring af allmänna bildningens ståndpunkt i England vid slutet af 17:e seklet, och kan deraf lära, att denna ståndpunkt, hvad förmåga och håg till läsning angår, var densamma, som den nu nära tvåhundra år senare är i Finland. Teckningen är verkligen öfverraskande lik och borde isynnerhet tagas i betraktande af dem, som idkeligen smekt med försäkringar om vårt lands höga bildningsgrad. Samma slags bokförråd ungefär, som då
40 utgjorde den Engelska landtadelsmans bibliotek, finnes i vårt land hos personer af medelklassen i stad och på landet. Prestens och andra herremäns muntliga meddelanden hafva utgjort och utgöra ännu till största delen enda källan för bondens vetande om eget lands förhållanden och för hans verldsliga vetande öfverhufvud. Lyckligtvis står dock fruntimmersbildningen i medelklassen här något högre, än för 200 år tillbaka i England, i allmänhet i sannt värde högre än den manliga. Likväl är beklagligtvis pensionsundervisningen för flickor af samma art, som skolundervisningen för den manliga ungdomen – bygd på utanlexor, utan förstånd och insigt; men den goda naturen och frånvaron af mannens förderfvande förströelser har hos mången, om
50 icke hos flertalet, gjort resultatet mindre skadligt, och poesier och romaner hafva för dem bibehållit sin dragningskraft. Sällsynta äro dock de fäder och mödrar, som skulle ingifva sina söner några andra tankar om skolgången och undervisningen, än att den utgör det nödvändiga vilkoret, för att komma till tjenster, löner, titlar och andra

utmärkelser. När sålunda gossen och ynglingen från föräldrahemmet medför endast uppmaningen att skynda genom skolan, för att snart få räkna tjänsteår, kan af lärarens ansträngningar att ingifva honom kärlek för vetande och bildning sällan något vara att förvänta.

Obestridligt tillhör det dock skolan, att arbeta för detta mål, som väl under gifna förhållanden icke plötsligt kan hinnas, men för hvarje ny generation, som i skolan inträder, skall visa sig närmare, då inverkan i föräldrahemmet mer och mer kommer att understödja skolans bemödanden.

För embetsmannabildningen må skolan anses hafva gjort nog, om för densamma icke erfordras annat, än kunskap att hjälpligt räkna och att skrifva efter fastställd tabellatur, en öfning, som efter föregående skolöfning lätt vinnes; ehuru vi för vår del icke påstå, att detta är rätta måttet ens för embetsmannabildningen. Men det gifves en högre måttstock för skolans prestationer, den allmänna menliga bildningens. Dess fordringar äro kärlek och håg för bildning och förmåga att främja den – hos individen sjelf och hos andra. Ger nu skolan sina lärjungar håg och förmåga till sjelfbildning? Vi våga förneka det som regel. Vi anse undervisningsmetoden otjenlig att lifva en sådan håg och utveckla förmågan. Felet är i vår tanke, att i skolan saknas *undervisning*, medan utanlexan och förhören der upptagna lärjungens hela tid. Att så är förhållandet, och att det är i hög grad förderfligt, hafva vi sökt att i denna korta uppsats visa. Det skall vara oss kärt, att framledes få öka bevisningen.

J. V. S.

9 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 2, februari 1855

1. SUOMI. TIDSKRIFT I FOSTERLÄNDSKA ÄMNEN. 1854. FJORTONDE ÅRGÅNGEN. H:FORS 1855.

Glädjande är det alltid att återse ett band af denna Tidskrift, som berömligt vittnar, att intresset för fosterländska ämnen, om också inom en ringa krets, fortfarande är nog lifligt, att leda till forskningar och arbete, hvilka i medvetandet om det goda ändamålet hafva sin enda belöning. Det ligger i sakens natur, att de afhandlingar, som i tidskriften ingå, kunna lemna endast material för en sammanhängande kunskap om fosterlandet. Desto mera lofvärd är då de mäns uppoffringar, som för densamma arbeta, emedan de icke ens kunna påräkna någon författareära, utöfver det erkännande, en oegennyttig kärlek för sak och det redliga arbetet för det allmänna alltid ega rätt att fordra.

Icke mindre glädjande är det, att bevittna Finska Litteratursällskapets fortfarande ihärdiga verksamhet, ådagalagd icke blott genom denna tidskrifts utgifvande, utan genom öfriga arbeten, som genom dess försorg är efter år utgifvas. Det ger inga tjänstemeter, att vara en arbetande ledamot i detta sällskap, inga löner inga utmärkelser. Sällskapet arbetar för det allmänna, i detta uttrycks ädlaste betydelse. Inga allmänna anslag understödja detsamma. Dess tillgångar beredas icke – eller i ganska ringa mon – af den rikets öfverflöd. Det har inga högtuppsatte beskyddare och gynnare. Tvärtom – kringskuret i sin verksamhet genom många omständigheter, bevisar Sällskapet dock sin glädje öfver den enkla rättigheten, att få vara till, med oafslåtligheten i sina bemödanden att höja den fosterländska litteraturen och att samla